

Csoma Mózes:

„MÁDZSÁRÜ” LEGENDÁJA – EGY MAGYAR BOMBASZAKÉRTŐ A KOREAI FÜGGETLENSÉGI HARCOSOK KÖZÖTT AZ 1920-AS ÉVEK ELEJÉN

DOI: 10.35926/HSZ.2026.1.9

ÖSSZEFOGLALÓ: A Koreai-félsziget 2025-ben emlékezett meg a japán gyarmati uralom alóli felszabadulás 80. évfordulójáról. Ez az évforduló aktuálissá teszi egy kevésbé ismert legenda részletes vizsgálatát, ami új epizód a magyar–koreai kapcsolatok történetében. A legendáról egy 1947-ben írt koreai hazafias könyv számol be, ami szerint az 1920-as évek elején egy magyar bombaszakértő bukkant fel a koreai függetlenségi harcosok soraiban. A kötet szerint a személy magyar hadifogoly volt az első világháború idején Oroszországban, aki később Mongóliában találkozott egy koreai függetlenségi aktivistával, és az ő rábeszélésére Kínába ment, ahol csatlakozott az Üijoldan nevű koreai szervezethez. Jelen tanulmány a legenda valóság alapját vizsgálja, és megkísérli feltárni a titokzatos „Mádzsárü” személyazonosságát. A szerző számos levéltári forrást gyűjtött és elemzett a keresett személy azonosítása érdekében.

KULCSSZAVAK: Korea, Mongólia, Kína, függetlenségi harc, bombagyár, magyarok, első világháború, hadifoglyok

A SZERZŐRŐL:

Dr. Csoma Mózes (PhD) Korea-kutató, Magyarország volt szöuli nagykövete, a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Karának dékánja (MTMT: 10031532)

BEVEZETŐ

Korea évszázadokon keresztül a kínai Csing Birodalom érdekszférájába és hűbéri alávettségébe tartozott, azonban az 1894–1895 között lezajlott első kínai–japán háború következtében független állammá vált. A formális függetlenség azonban nem tartott sokáig, ugyanis 1904–1905 között az orosz–japán háború átrendezte Kelet-Ázsia erőviszonyait. A Japán Birodalom előbb protektorátusi rendszert vezetett be a Koreai-félszigeten, majd 1910-ben az ország önálló államiságát is felszámolták. A fejlemények tömeges tiltakozáshoz és szervezkedéshez vezettek a félszigeten, amelynek következményeképp 1919. március 1-jén nemzeti függetlenséget követelő megmozdulássorozat tört ki Szöulban. Bár a japán hatóságok levertek a heteken keresztül tartó felkelést, sok koreai függetlenségi aktivista külföldre távozott, ahol intenzív szervezkedésbe kezdtek hazájuk felszabadítása érdekében.¹

¹ A szerző ezúton szeretné kifejezni köszönetét a következő személyeknek: Prof. dr. Szakály Sándor (Károli Gáspár Református Egyetem, Veritas Intézet); prof. dr. Piotr Ostaszewski (Lengyelország volt szöuli nagykövete); dr. Szilágyi Zsolt (HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont); dr. Kiss Gábor alezredes (a Hadtörténelmi Levéltár Bécsi Kirendeltsége); Juraszik Bálint történész.

Csupán a közelmúltban lehetett először széles körben hallani arról a legendáról, hogy az 1920-as évek elején a koreai függetlenségi harcosok között egy „Mádszártü” néven emlegetett külföldi bombaszakértő is tevékenykedett, aki vélhetően egy első világháborús magyar hadifogoly volt. A legenda ismertté válása a *Milcshong* (Titkoszolga) című dél-koreai mozifilmnek köszönhető, amit a szöuli mozik 2016-ban mutattak be.² A japán gyarmati uralom kezdeti időszakában játszódó történet egy koreai rendőrtiszt pályafutulásáról szól, aki a gyarmati hatóságok szolgálatában áll ugyan, de miközben a függetlenségi harcosok Üijoldan nevű szervezetét üldözi, rádöbben, hogy rossz oldalon áll. A filmben alapvetően mellékszálként bukkan fel a magyar származású bombaszakértő, aki Kínában él, az Üijoldan szervezet tagjai pedig tőle szereznek be nagyobb mennyiségű robbanóeszközt. A mozifilm alapjául egy Kim Von Bong (1898–1958?) nevű, híres koreai függetlenségi harcos életútja szolgált, akiről a japán gyarmati uralmat követően Pak The Von (1909–1986) nevű koreai író készített egy hazafias riportkönyvet. Mivel a koreai háború kiteljesedését megelőzően az író és a könyv főszereplője is Észak-Koreába távozott, a rejtélyes magyar bombaszakértő kilétének felderítése nem egyszerű feladat. Jelen tanulmány célja az, hogy megpróbálja kideríteni a legenda hátterében húzódó valós eseményeket.

A LEGENDA KULCSFIGURÁI

Mint már említettük, a japán gyarmati uralom ellen a legnagyobb felkelés 1919 tavaszán tört ki Szöulban, ami Március Elsejei Mozgalom néven szerepel a történelemkönyvekben. A gyarmati hatóságok azonban elfojtották a felkelést, a függetlenségi aktivisták nagy része pedig külföldre távozott. Közülük sokan úgy gondolták, hogy a függetlenségi mozgalom addigi vezetői túlságosan mérsékeltek voltak, így radikálisabb fellépésre van szükség a japán gyarmati uralom ellen. Ennek a célkitűzésnek a képviselője volt az Üijoldan szervezet, amely 1919-ben a mandzsúriai Csilin tartományban jött létre Kim Von Bong vezetésével. A függetlenségi harcos a Kjongszang tartománybeli Mirjangból származott, első iskolai tanulmányait egy *szodang*-ban, azaz hagyományos koreai oktatási intézményben folytatta. Később különböző modern jellegű iskolákban tanult tovább, középiskolás éveit egybeestek a japán gyarmati uralom kezdetével, ami nyilván hozzájárult ahhoz, hogy 1916-tól Kínában folytatta tanulmányait. Ennek során német nyelvet is tanult, ami a későbbiekben lehetővé tette az európaiakkal való kommunikációt. 1918-ban beiratkozott a Nankingi Egyetemre, de nem sokkal később már a koreai emigránsok által működtetett Sinhüing katonai akadémián képezte magát.

Az Üijoldan szervezet célzott merényleteket kívánt végrehajtani olyan személyek ellen, akik a gyarmati rendszer fenntartói voltak, valamint célpontként jelöltek meg intézményeket és vállalatokat. Céljaik között nem csupán Korea felszabadítása szerepelt, hanem a társadalmi különbségek megszüntetése is. Nem sokkal az Üijoldan megalapítását követően a szervezet központját a mandzsúriai Csilin tartományból Pekingbe helyezték át, és olyan prominens függetlenségi harcosok tevékenykedtek az Üijoldan környezetében, mint Kim Gu és Kim Gju Sik, akik a Sanghajban létrejövő koreai emigrációs kormányzat vezetői voltak;

² A film angol címe: *The Age of Shadows*.

valamint Sin Cshe Ho történész, aki a modern koreai nemzeti identitás megteremtésének egyik kovácsa volt.³

Az Üijoldan kezdeti akciói során a japán hatóságok sok koreai függetlenségi harcost tartóztattak le; a veszteség túlságosan nagy volt az elért eredményekhez képest. Kim Von Bong így elhatározta, hogy a küzdelmet másképpen kell folytatni, amihez „tűpontos tervre és tökéletes felkészültségre” van szükség. A tervezett pusztítás célpontjaiként a szöuli japán főkormányzói palotát, valamint a gyarmati viszonyok és a kapitalista elnyomás szimbólumaként számon tartott Csooszon Bankot, a Tongjang Vállalatot, a Szöuli Elektromos Műveket és a Szöuli Főpostát határozta meg. Továbbá robbantásos merényletet akart elkövetni a Szöul–Puszan-vasútvonal, a kínai határra vezető Szöul–Üidzsü-vonal és a mai Észak-Korea keleti partvidékére vezető Szöul–Vonszan-vonal ellen is. Miként Pak The Von író 1947-ben elkészült *Jakszankva Üijoldan* című könyvében szerepel, több tucat függetlenségi harcos állt volna rendelkezésre a támadások végrehajtásához, azonban nem voltak megfelelő fegyverek. Kim Von Bong így elhatározta, hogy „nagyon erős” robbanóeszközöket fog beszerezni a függetlenségi harchoz.⁴

1920-ban több külföldi is Pekingben tartózkodott, akik értettek a robbanóeszközök összeszereléséhez. Kim Von Bong végül három személyt választott közülük: egy olaszt, egy osztrákot és egy németet. A legjobb robbanóeszközöket az utóbbi készítette, bár azok sem bizonyultak tökéletesnek. Eközben Kim Von Bong látókörébe került egy másik külföldi bombaszakértő is, aki Mongóliában tartózkodott és Pak The Von író *Jakszankva Üijoldan* című könyvében „Mádszárú” néven szerepel.

A rejtélyes magyar bombaszakértő beazonosításának megkísérlése előtt azonban szót kell ejtenünk a történetek másik kulcsfigurájáról, Li The Dzsun (1883–1921) orvosdoktorról is. Li a szöuli Severance orvosi egyetemen folytatott tanulmányokat, ahol megismerte az ott

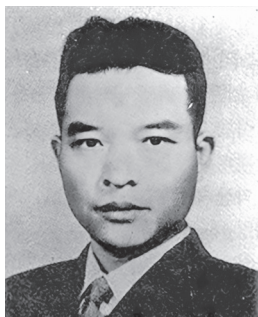
³ Kim Gu (1876–1949): koreai politikus, függetlenségi aktivista. A mai KNDK területén lévő Hedzsuban született, fiatal korától részt vett a függetlenségpárti szervezkedésekben, éveket töltött börtönben. 1919-ben részt vett a Március Elsejei Mozgalomban, majd a sanghaji emigrációban létrejövő koreai ideiglenes kormányzat egyik prominens vezetője, 1926–1927 között a szervezet elnöke, 1930–1933 között pedig miniszterelnöke volt. 1948 tavaszán népes politikai küldöttséggel Phenjanba utazott, hogy tárgyalásokat folytasson Kim Ir Szen kommunista pártfőtitkárrel a megosztottság felszámolásáról, de a találkozó nem hozott tényleges eredményeket. 1949-ben a dél-koreai jobboldal által szervezett merénylet áldozata lett.

Kim Gju Sik (1881–1950): koreai politikus, függetlenségi aktivista. Puszanban született, kezdetben egy amerikai misszionáriustól tanult, majd 1897-ben az Egyesült Államokba költözött, ahol a Roanoke College-be és a Princeton University-re járt. 1919-ben részt vett a párizsi békekonferencián, hogy megpróbálja képviselni a koreai érdekeket. Kim Gju Sik a sanghaji ideiglenes koreai kormányzat egyik vezető alakja lett, a szervezet külügyminisztereként szolgált. 1948-ban elkísérte Kim Gu-t Észak-Koreába, hogy tárgyaljon Kim Ir Szennel a megosztottság felszámolásáról. A koreai háború alatt a kommunista csapatok északra hurcolták, a kínai határon lévő Manpo település környékén halt meg.

Sin Cshe Ho (1880–1936): koreai történész, függetlenségi aktivista. Tanulmányait a Szonggjunkvan konfuciánus akadémián folytatta, majd a japán gyarmati uralom következtében emigrációba kényszerült. Oroszország távol-keleti területein és Kínában szervezte a koreai függetlenségi mozgalmat. A hazafias történelmszót 1928-ban a japán hatóságok letartóztatták, majd tízéves börtönbüntetésre ítélték. 1936-ban a kelet-kínai Talien kikötőváros börtönében halt meg, hagyatékának meghatározó részét a Phenjanban lévő ún. Nagy Népi Tanulmányok Csarnokában őrzik, így azok elérhetetlenek a dél-koreai és a külföldi kutatók számára.

⁴ Park 2015, 125–126.

lábadozó An Cshang Ho függetlenségi aktivistát.⁵ Li meghatódott An bátorságától és elkötelezettségétől, majd maga is csatlakozott a függetlenségi mozgalomhoz. Li elhatározta, hogy Kínába teszi át a székhelyét a függetlenségi harchoz, de Kim Gju Sik függetlenségi harcos javaslatára inkább Mongóliába ment.⁶ Az orvosdoktor Mongóliában egy kórházat hozott létre, valamint összekötőként segítette a koreai függetlenségi aktivistákat, hogy Oroszországból Kínába juthassanak.

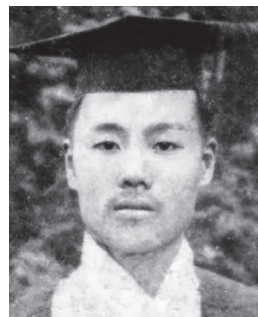
1. ábra Kim Von Bong
(1898–1958?) koreai
függetlenségi harcos

Forrás: Public Commons

2. ábra Pak The Von
(1909–1986)
koreai író

Forrás: Public Commons

3. ábra Li The Dzsun
(1883–1921) koreai orvos,
függetlenségi aktivista

Forrás: Public Commons

MAGYAR HADIFOGLYOK SZIBÉRIÁBAN ÉS AZ URGAI MAGYAR BOMBAGYÁR

Az első világháború éveiben kb. félmillió magyar katona esett hadifogságba Oroszországban, akik a cári birodalom legkülönbözőbb részeire kerültek. Mivel a rejtélyes magyar bombaszakértő Mongóliában tartózkodva bukkant fel a koreai függetlenségi harcosok látókörében, valószínűsíthető, hogy a Bajkál-tó vidékén lévő hadifogolytáborok egyikében tarthatták fogva. 1917-ben a szóba jöhető táborokban a következőképpen alakult a hadifoglyok száma: Krasnojarszk 13 000 fő; Ancsinszk 2750 fő; Kanszk 6000 fő; Nyizsnyeugyinszk 2200 fő; Irkutszk 8800 fő; Verhnye-Ugyinszk 8500 fő; Berezovka 27 500 fő; Troickoszavszk 6700 fő; Csita 32 500 fő; Sztretyenszk 11 000 fő; Nyercsinszk 2500 fő; Daurija 11 500 fő.⁷

A hadifogolytáborokban a tisztek és a közkatonák közti különbség megmaradt, sőt a tisztek havi 50–75 rubel járandóságot is kaptak. Az októberi forradalmat követő időszakban és a szovjet-oroszországi polgárháború kitörésével azonban egyre kiszámíthatatlanabbá váltak a körülmények. A korabeli magyar sajtóban gyakran jelentek meg kétségbeesett segélykérések a szibériai „vörös pokolban” tengődő magyar hadifoglyoktól, akik szerettek volna

⁵ An Cshang Ho (1878–1938): koreai függetlenségi aktivista. A mai KNDK területén született, tanulmányait Szöulban, a presbiteriánus misszionáriusok által működtetett iskolában folytatta. 1902-ben feleségével az Egyesült Államokba távozott, ahol a koreai kolónia összefogására törekedett. Többször visszatért a Koreai-félszigetre, 1919-ben pedig a Sanghaji Ideiglenes Kormányzat alapító tagja lett. A koreai nemzeti himnusz szövegének egyik szerzője.

⁶ Yang Ji-son 2019, 155.

⁷ Pach et al. 1978, 107–108.

hazajutni a Kárpát-medencébe. Részletes beszámolóiban taglalták az anarchikus állapotba zuhant Szovjet-Oroszország belső viszonyait, ami esélytelennek mutatta, hogy a magyarok bármilyen módon is visszakerülhetnének majd hazájukba. „Az ország halott. Senki sem dolgozik. A példátlan szervezetelesség mellett az egyik kormányzóságban az éhhalál dühög, a másik határszéli községben pedig nagy bőség van. [...] Nagy az anarchia amiatt is, hogy a Romanov-, a Kerenszkij- és a szovjet pénzek mellett – melyekből minden város különböző válfajokat bocsátott ki – rengeteg a nagybankó. A 250 és 10.000 rubeles mellett alig látni váltópénzt, bár a forgalomban posta- és okmánybélyegek is szerepelnek.”⁸

A Bajkál-tó vidékének hadifogolytáboraiából az anarchikus állapotok és a hazajutás reményében többen Mongólia felé vették az irányt, ahol szintén zűrzavaros viszonyok uralkodtak. Az ország 1919-ben kínai megszállás alá került, ugyanakkor 1920 októberében a szovjet-oroszországi polgárháború mellékszálaként az Ungern-Sternberg báró vezette Ázsiai Lovashadosztály betört az országba.⁹ Kutatásunk szempontjából nem elhanyagolható – és itt kezdődnek a nagy jelentőségű összefüggések –, hogy magyar hadifoglyok egy csoportja 1920 ősze és 1921 januárja között egy bombagyárat működtetett Urgában (ma Ulánbátor). Az erről szóló beszámoló Geleta József (1895–1965) egykori hadifogoly, későbbi Mongólia-kutató visszaemlékezésében olvasható.¹⁰

A magyar fiatalember 1916-ban Lemberg környékén esett orosz hadifogságba, Omszkban és Krasnojarszkban raboskodott.¹¹ Visszaemlékezésében részletesen beszámol arról, hogy társaival miként jutott át a csempészbándák által keresztezett orosz–mongol határvidéken.¹² Geleta közvetlenül 1920 novembere előtt érkezett Mongólia fővárosába, mert már a városban tartózkodott, amikor Ungern-Sternberg báró először megkísérelte annak ostromát.¹³ Leírása szerint a kínaiak által megszállt Urgában hatalmas zűrzavar uralkodott, attól kellett tartani, hogy a báró csapatai újfent ostrom alá veszik a várost. Ungern csapatait a kínaiak hátrább szorították ugyan, de a belháborús helyzet továbbra sem múlt el, a magyar fiatalembernek pedig jövedelemszerző tevékenységet kellett találnia. Először néhány társával kolbászgyártó üzemet szervezett, majd pedig a kínaiak buzdítására bombagyártó üzemet hoztak létre. Az utóbbinak fő célja az volt, hogy olyan aknaszerű robbanóeszközöket gyártsanak, amelyekkel az Urga körüli utakat blokkolni tudták volna, hogy megakadályozzák Ungern báró esetleges újabb támadását. Geleta tehát a bombagyártó üzem tagja lett, ahol leírása szerint a következő módszerrel készítették az első robbanóeszközt: egy kilótt tűzérségi lövedékhüvelybe egy akkora lyukat fúrtak, amibe egy gépkocsi-gyújtógyertya belefért, ezt követően a hüvelyt puskaporral töltötték fel, a robbanást pedig elektromos árammal tudták elérni.

⁸ Mentsék meg lelünk... 1920, 2.

⁹ Roman Fjodorovics Ungern-Sternberg (1886–1921): cári orosz katonatiszt, mongóliai hadúr. Észtt származású, katonai tanulmányait Szentpétervárott folytatta. 1908-tól Szibériában szolgált, majd Kelet-Európában és a Kaukázusban részt vett az első világháború harcaiban. Az októberi forradalmat követően a fehér csapatok egyik meghatározó vezetője lett Szibéria délkeleti részén, de 1920 őszétől független hadúrként tevékenykedett. Mongóliába bevonulva katonai diktátorként lépett fel, hívei misztifikálták, és Dzsingisz kán reinkarnációjának tekintették. 1921-ben támadást indított a szovjet Vörös Hadsereg ellen, de a kezdeti sikerek után a vörösök elfogták és kivégezték.

¹⁰ Forbáth 1934, 118–122.

¹¹ Hazájától távol... 1987, 8.

¹² Forbáth 1934: i. m. 11.

¹³ Uo. 115–116.

A próbarobbantásnál az egész kínai tisztikar jelen volt, a bemutató pedig annyira jól sikerült, hogy Geletát megbízták azzal, hogy legyen a bombák konstruktőre.¹⁴

A kínaiak úgy tervezték, hogy a robbanóeszközök hüvelyét egy vasöntődében fogják elkészíteni, ez azonban nem állt rendelkezésre azonnal. Geleta így azt javasolta, hogy fém benzineskannákat töltsenek meg puskaporral, ezekbe helyezték a gyújtógyertyát, majd a kannákat forrasztópákával zárják le. A kínaiak támogatták az ötletet, a magyar hadifoglyot egy szépen berendezett házban szállásolták el, amit néhány kínai tiszttel osztott meg. Ott volt a műhely is, ahol a készülő aknáknak mellett 60 kilogramm dinamitot is tároltak. A magyar férfi visszaemlékezése szerint három napon keresztül forrasztották le a puskaporral megtöltött benzineskannákat – bármikor felrobbanhattak volna. Ezzel a módszerrel összesen 40 aknát készítettek, amiket a kínaiak azonnal felhasználtak az Ulánbátorba vezető utak blokkolására.¹⁵

Ezen a ponton fontos kiemelni Geleta József egyik megjegyzését: a bombagyárról szólva ugyanis a férfi egy helyen közli, hogy több magyar hadifogoly is dolgozott az aknáknak elkészítésén; neki pedig sikerült megállapodnia a kínai vezetéssel, hogy ha a készülő vasöntődében 200 robbanóeszköz hüvelyét legyártják, akkor a kínaiak valamennyiüket gépkocsin Pekingbe szállítják.¹⁶ Az említett vasöntő üzemnek a későbbiekben még szerepe lesz a történetben, amikor megkíséreljük beazonosítani a koreai hazafias riportkönyvben „Mádzsárü” néven említett hadifoglyot.

A fejlemények azonban a várakozásokkal ellentétes módon alakultak. A primitív vaskohó nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, a fém helyett a kohó téglái olvadtak meg, így az a döntés született, hogy az Urgától 40 kilométerre lévő Dzumodóban (ma Zuunmod) lévő aranybányából tűzálló téglákat szereznek. Mivel az első kísérlet nem járt eredménnyel a téglák beszerzésére, Geleta vállalta, hogy kínai kísérettel maga megy el a helyszínre. Nem sokkal azután, hogy Geleta elhagyta Urgát, megkezdődött a város ostroma, ami Ungern-Sternberg báró csapatainak győzelmével zárult. A történelemkönyvekben szereplő urgai csata 1921. február 1–4. között zajlott le, tehát Geleta január 30-a előtt távozhatott a városból.

Geleta sorsának alakulásával kapcsolatosan annyit szükséges megemlíteni, hogy a Dzumodóban lévő aranybányában értesült arról, hogy Urga ostroma megkezdődött, a kialakuló zűrzavaros helyzetben pedig a városon kívül tartózkodó kínai csapatokhoz keveredett, amelyek menekülve az orosz határ felé indultak el.¹⁷ A magyar hadifogoly később a magyar–mongol kapcsolatok szimbolikus személyiségévé vált, Magyarországra visszatérve pedig a belső-ázsiai ország kultúrájának népszerűsítője lett. Még 1955-ben is tartott előadást középiskolások részére mongóliai élményeiről.¹⁸

PAK THE VON KÖNYVÉNEK ÁLLÍTÁSAI

Pak The Von koreai író a japán gyarmati uralom alóli felszabadulás után, nem sokkal Észak-Koreába való távozása előtt készítette el a *Jakszankva Üijoldan* (a Jakszan név Kim Von Bongra utal) című hazafias riportkönyvét, ami számos állítást fogalmaz meg a rejtélyes magyar bombaszakértővel kapcsolatosan. A kötet szerint a férfi tehát egy Urgában tartózkodó

¹⁴ Forbáth 1934: i. m. 119–120.

¹⁵ Uo. 120–121.

¹⁶ Uo. 122.

¹⁷ Uo. 125.

¹⁸ Beszámoló és filmvetítés... 1955, 6.

magyar hadifogoly volt, akinek nem volt pénze arra, hogy hazatérjen Magyarországra. Li The Dzsun doktor Urgában ismerte meg az illetőt, és megígérte a Pekingben várakozó Kim Von Bongnak, hogy elviszi a bombaszakértőt Urgából Pekingbe. Ezen a ponton érdemes visszatulni Geleta József visszaemlékezésére, aki egyrészt arról számolt be, hogy az „egész kínai tisztikar” jelen volt egy próbarobbantás alkalmával, tehát Li The Dzsun doktor egy ilyen esemény során ismerhette meg kutatásunk célszereplőjét; másrészt a magyarok Pekingbe akartak jutni, amire Li doktor ajánlata jó megoldásnak tűnhetett.¹⁹ A könyvben szereplő állítás szerint Li és „Mádszárü” el is indultak Pekingbe, de még mielőtt Csangcsiakou (Zhangjiakou, korabeli nevén Kalgan) városba értek volna, a sivatag közepén belefutottak „Szemjonov katonáiba” – ami nyilván Ungern-Sternberg báró csapataira vonatkozik. Egy Kilcson nevű tiszt felismerte és lelőtte Li The Dzsunt, aki életét vesztette.²⁰

Kim Von Bong a történeteket követően nem tudott kapcsolatba lépni „Mádszárü”-vel, de később egy furcsa hírről értesült Pekingben. A hír arról szólt, hogy egy fiatal külföldi férfi a pekingi kocsmákban megszólítgatja az ott tartózkodó koreaiakat, és Kim Von Bongot keresi. Ennek eredményeképpen Kim megkereste a külföldit, aki tényleg a magyar bombaszakértő volt. A *Jakszankva Újoldan* című könyv szerint a magyar férfi „úgy érezte”, hogy találkoznia kell azzal a koreai forradalmárral, akinek műszaki-technikai segítségre van szüksége. A könyv megfogalmazása szerint Li The Dzsunnak teljesen igaza volt, amikor „Mádszárü”-t ajánlotta Kim figyelmébe, mivel a magyar férfi nagyszerű technikus volt, elkötelezett forradalmár, aki nem anyagi ellenszolgáltatások reményében ment el Pekingbe, hanem segíteni akart Korea felszabadításában.²¹

4. ábra Li The Dzsun koreai orvos emlékparkjának bejárata Ulánbátorban

Forrás: Dr. Szilágyi Zsolt fényképe

¹⁹ Forbáth 1934: i. m. 119–120., 122.

²⁰ Park 2015: i. m. 130., 132.

²¹ Uo. 133.

5. ábra Hjon Gje Ok
(1897–?) koreai
függetlenségi aktivista
Forrás: Public Commons

Kim Von Bong és a bombaszakértő Pekingből Sanghajba utaztak, ahol Kim jogász ismerősein keresztül egy európai stílusú házat szerzett. A házat „Mádszárü” névre írásták, aki az épület pincéjében alakította ki műhelyét, a robbanóanyagok gyártásánál pedig egy Li Dong Hva nevű férfi állt a rendelkezésére. Li Dong Hva sokáig Vlagyivosztokban élt, jól beszélt oroszul, így a magyar technikussal nem voltak kommunikációs nehézségeik. Lit egyébként a ház szakácsának álcázták, ami lényegében nem is jelentett különösebb erőfeszítést, mert – az említett könyv megfogalmazása szerint – valóban szívesen süttött-főzött. A magyar bombaszakértő mellett egy fiatal koreai hölgy is felbukkant, az illető Hjon Gje Ok függetlenségi aktivista volt. A nő Teguból származott, a forradalmi célkitűzések elkötelezett híve volt, és számos idegen nyelven beszélt.²² Mások szemében tehát úgy tűnhetett, hogy egy európai férfi egy csinos ázsiai hölgygel él, illetve egy ázsiai szakács gondoskodik róluk. Időnként még fel-

kereste őket egy Cso No Tete nevű kínai öregasszony is, aki szintén a Japán-ellenes harcok résztvevője volt.²³

A bombákhoz szükséges alapanyagokat Sanghaj japán koncessziós területén egy japán kereskedőtől akarták beszerezni, de ez nem bizonyult lehetségesnek, mivel az illető megtagadta az ilyen jellegű alkatrészek-alapanyagok értékesítését a koreaiaknak. Kim Von Bong ezért egy kínai elvtársán keresztül szerezte be a szükséges dolgokat, valamint vásárolt tíz revolvert is. Az utóbbiak azonban mind használhatatlanok voltak, mivel rosszak voltak bennük a mechanikához nélkülözhetetlen rugók. Az alapanyagokat azonban sikerült beszerezni, így „Mádszárü” és Li Dong Hva megkezdheték a közös munkát a ház pincéjében. Kim csak két-három naponta kereste fel őket, hogy ne keltsen gyanút. A *Jakszankva Üjoldan* című könyv szerint Kim látogatásaikor a műhely asztala telis-tele volt töltényhüvelyekkel – ami hasonlóságot mutat a Geleta által leírt urgai bombagyár viszonyaival. „Mádszárü” pedig vidám volt és jókedvű, gyakran énekelt magyar dalokat. Az utóbbiak azonban Kim elmondása szerint szomorúnak tűntek.²⁴

Mintegy két hónap eltelté után Kim Von Bong magára hagyta a technikust és koreai segítőjét, ő pedig Pekingbe utazott, hogy elvtársaival egyeztessen. Kim ekkor folytatott személyes megbeszéléseket Sin Cshe Ho történésszel, a koreai függetlenségi mozgalom fontos tagjával, akit arra kért, hogy írjon egy Forradalmi Nyilatkozatot az Üjoldan szervezet számára. Kim egyben meginvitálta a történészt, hogy utazzon vele együtt Sanghajba, és tekintse meg a bombagyártás folyamatát. Sin igent mondott a meghívására, ahol sor került a bombák kipróbálására is. A *Jakszankva Üjoldan* leírása szerint Kim és „Mádszárü” egy nap reggelén három-négy „elvtárssal” együtt kihajóztak a tengerre, majd Sanghajtól 50 *ri* (régi koreai mértékegység, egy *ri* kb. 400 méter) távolságra egy kis szigeten végrehajtották a próbarobbantásokat. Háromfajta pokolgépet vizsgáltak meg: a merényletekre tervezett,

²² Hjon Gje Ok (1897–?): koreai függetlenségi aktivistánő. Szegény családban született, tizenhét évesen kiszeng – a gésák koreai megfelelője – lett. A Március Elsejei Mozgalom bukása után követte Sanghajba a függetlenségi harcosokat. Kim Von Bong közeli munkatársa lett, fontos szerepet játszott a robbanóeszközök szállítása során. 1928-ban a Szovjetunióba ment, Moszkvában folytatott tanulmányokat, későbbi sorsa ismeretlen.

²³ Park 2015: i. m. 134.

²⁴ Uo. 135–136.

az épületek rombolására tervezett, valamint a tűzvész okozására kialakított szerkezetet. A szigeten csupán halászok éltek, akik nem álltak kapcsolatban a szárazföldi civilizációval, így a függetlenségi harcosoknak nem kellett attól tartaniuk, hogy tevékenységük kitudódna. A próbarobbantások sikeresen végződtek, a magyar technikus által összeállított pokolgépek tökéletesen működtek.²⁵

Pak The Von könyvében tehát ezek az állítások szerepelnek. Az Üijoldan szervezet ezzel jól működő bombákra tett szert, de nagy áttörést nem sikerült elérniük. Az új robbanóeszközöket a szervezet tagjai több alkalommal is becsempészték a megszállt Koreai-félszigetre, 1923 januárjában például egy Kim Szang Ok nevű függetlenségi harcos robbantásos merényletet hajtott végre Szöul belvárosában, a központi Csongno kerület rendőrkapitánysága ellen. Meg kell azonban említeni, hogy az Üijoldan szervezeten belül számos belső konfliktus húzódott: egyrészt a függetlenségi harc stratégiájával, másrészt a szervezet ideológiai céljaival kapcsolatosan. Mindez hozzá járult ahhoz, hogy 1928-ban az Üijoldan baloldali fordulatot vett, és kibocsátottak egy dokumentumot, amelyben a Szovjetunióval való együttműködésre, a világforradalomra és az osztályharcra helyezték a hangsúlyt. Ezt az irányt azonban a csoportosuláson belüli anarchisták, valamint a nem kommunista elveket valló nacionalisták is ellenezték, így az Üijoldan lényegében megszűnt létezni.

MAGYAR HADIFOGLYOK KIVÁLÓ MŰSZAKI ISMERETEKSEL

Először is le kell szögeznünk, hogy a keresett személy létezésére egyedül Pak The Von hazafias riportkönyve szolgáltat bizonyítékot, semmilyen más konkrét forrásunk nincs arra vonatkozóan, hogy „Mádszárú” tényleg létezett volna. Ennek magyarázata pedig abban keresendő, hogy az illető gyakorlatilag bombagyártóként tevékenykedett az Üijoldan szervezettel együttműködve; és közvetetten bár, de nyilván felelősség terheli a szervezet által végrehajtott merényletekért. Ilyen jellegű tevékenységről pedig nyilván senki sem számol be szívesen, legfeljebb csak akkor, ha a politikai környezet változása már dicsőséggé teszi a cselekményeket. Mivel a második világháború után sem a szocialista Magyarországon, sem Észak-Koreában nem terjedt el a bombaszakértő „Mádszárú” története, két lehetőségre lehet következtetni vele kapcsolatosan: 1. az illető még a második világháború vége előtt meghalt, így nem nyílt lehetősége arra, hogy a megváltozott politikai környezetben dicsőségként tekintsen korábbi tevékenységére; 2. a második világháború után nem tért haza a szocialista Magyarországra, hanem egykori cselekményét mélyen titkolva folytatta életét. Az utóbbi magyarázatot adhat arra is, hogy Kim Von Bong – aki Észak-Koreában később munkaügyi miniszter lett –, az 1950-es évek során miért nem tett kísérletet régi harcostársának felkutatására.

A keresett személy beazonosításának folyamatát két szűrőfeltétellel kell folytatnunk. Először is, a megbízható robbanóeszközök gyártására képes magyar hadifogolynak rendelkeznie kellett valamilyen műszaki képzettséggel. Másodszor, a személy tartózkodási helyének és útvonalának meg kellett egyeznie a Pak The Von könyvében felvázolt koordinátákkal. Jelenlegi információink szerint a kérdéses időszakban két olyan magyar hadifogoly is érkezett Mongóliából – azaz az urgai magyar bombagyár helyszínéről – Pekingbe, akik bizonyíthatóan rendelkeztek műszaki ismeretekkel.

²⁵ Park 2015: i. m. 139–140.

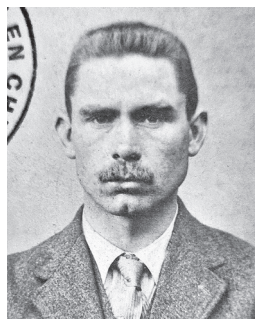
Egyikük egy Kregczy Tibold (1889–1959) nevű tartalékos honvéd hadnagy volt, aki a történetek idején kb. 32 éves volt. A fiatal férfi az 1910-es évek elejének híres tátrai hegymászója volt, aki diplomáját a Budapesti Műszaki Egyetemen (akkori nevén Királyi József Műegyetem) szerezte, gépészmérnöki oklevéllel rendelkezett.²⁶ A budapesti Hadtörténelmi Levéltárban fellelhető Kregczy Tibold minősítési lapja, amiből kiderül, hogy férfi a bánáti Resicabányán vasgyári mérnökként dolgozott.²⁷ Az utóbbi információnak abból a szempontból van jelentősége, mert Resicabánya az akkori Magyarország vas- és acélkohászati központja volt, ahol évente 45 ezer tonna nyersvasat termeltek. Ahogy pedig korábban említettük, az urgai bombagyárban a magyar hadifoglyok egy primitív vaskohó építésébe kezdtek, hogy a robbanóeszközökhöz szükséges öntvényeket elkészítsék.²⁸ Bár ezek az információk mind alátámasztják azt a lehetőséget, hogy Kregczy Tibold a keresett személy, ő Li The Dzsun orvosdoktor 1921 februárjában bekövetkezett halála előtt érkezett Sanghajba, és egy későbbi levél szerint már 1920 novembere óta ott tartózkodott.²⁹ Úgy tűnik tehát, hogy nem ő volt a bombagyártó.³⁰

Hollandia sanghaji főkonzulátusának – amely éveken keresztül látta el a magyar érdekek képviseletét –, egykori feljegyzései között azonban látókörbe kerül egy másik magyar személy is, aki szintén megfelel a keresési feltételeknek. Az illető egy Magyar Gábor nevű technikus, akinek neve először a Pekingben működő holland külképviselet anyagaiban bukkan fel. Ez azt jelenti, hogy a férfi korábban Mongóliában tartózkodott, mivel a Bajkál-tó vidékén raboskodott hadifoglyok csak Pekingbe tudtak tovább menni, a Habarovszk és Vlagyivosztk környékén lévő egykori foglyokat hajókon egyenesen Sanghajba – vagy Japánon keresztül Amerikába, onnan pedig Európába – szállították. Az nem egyértelmű, hogy Magyar Gábor

6. ábra Kregczy Tibold tartalékos honvéd hadnagy, korábbi vasgyári mérnök, aki Mongóliából Pekingbe, majd Sanghajba utazott a vizsgált időszakokban, de úgy tűnik, hogy nem ő a keresett személy

Forrás: HU-MNL-OL-K 672

7. ábra Magyar Gábor technikus, valószínűsíthetően ő bújjik meg a titokzatos „Mádszárú” legendája mögött

Forrás: HU-MNL-OL-K 672

²⁶ Kregczy Tibold gépészmérnöki... 1935, 7.

²⁷ Kregczy Tibold minősítési lapja. HM HIM HL AKVI 1952, 5.

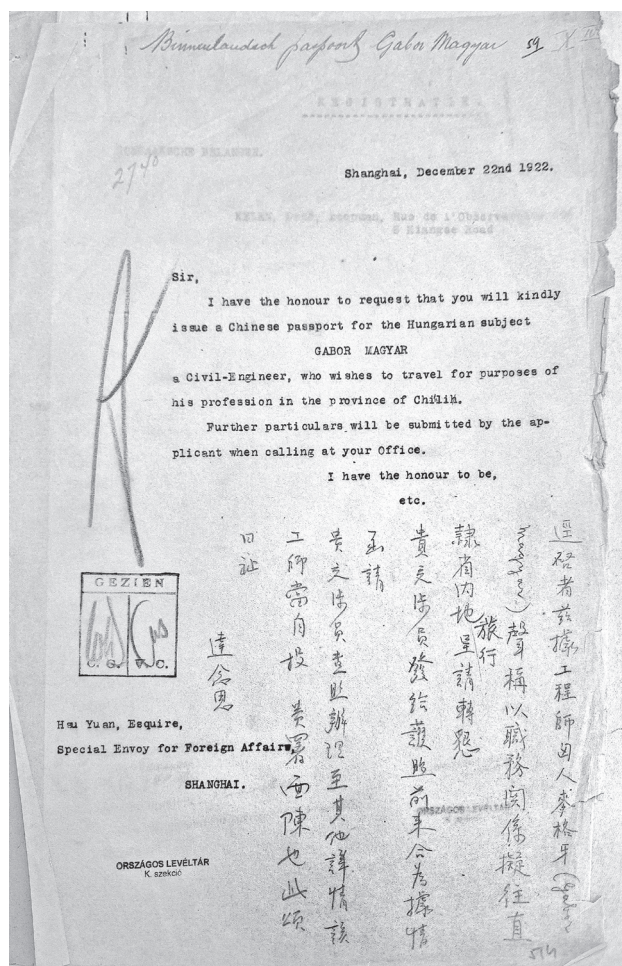
²⁸ Forbáth 1934: i. m. 122.

²⁹ Bestätigung, 1922. január 23.

³⁰ Kregczy Tibold későbbi tevékenységéről nagyon kevés információ áll rendelkezésre: Sanghajban szódavízgyártó üzemet hozott létre, majd egy olajfinomítót alapított. Az utóbbi tevékenységét 1946-ban fejezte be, majd Kalkuttába távozott. Forrás: Chwaściński 1979, 147.

mikor érkezett meg pontosan Pekingbe, de az ottani holland külképviselet 1922 februárjában állított ki egy ideiglenes útlevelet a részére, amivel Sanghajba utazott.³¹ Amennyiben Magyar Gábor megegyezik a keresett személlyel, akkor a kínai fővárosból már Kim Von Bonggal együtt utazott Sanghajba, ahol elkezdték működtetni a bemutatott bombagyárat. A fiatalember egyértelműen rendelkezett valamilyen műszaki képzettséggel, mivel a holland külképviselet dokumentumai „technikusként” vagy „mérnökként” emlegetik. Továbbá – és ez egy nagyon fontos adat –, az illető családneve „Magyar” volt, ami magyarázatot ad arra, hogy Pak The Von hazafias könyve a férfi megnevezésére miért a „Mádzsárü” szót használja, és miért nem a koreaiak által abban az időben használt „Hjungari” szót.

Magyar Gábor tehát valószínűleg 1922 elején érkezett Sanghajba, de ugyanannak az évnek a végén egy váratlan esemény történt. A fiatalember ugyanis kínai belföldi útlevelet kérvényezett a sanghaji holland főkonzulátuson, de nem azért, hogy elhagyja az országot, hanem hogy visszautazzon Peking irányába. A levéltári dokumentum szerint az északi Cseli

8. ábra Magyar Gábor 1922 decemberében kelt kérelme egy kínai belföldi útlevél iránt, hogy „mérnöki tevékenysége miatt” visszautazzasson Sanghajból Pekingbe
Forrás: HU-MNL-OL-K 672

³¹ Ideiglenes útlevél Magyar Gábor számára. Kiállítva 1922. február 6-án.

(ma Hebei) tartományba akart utazni „mérnöki tevékenységével összefüggésben”.³² Ezen a ponton pedig felmerül a kérdés, hogy vajon Pekingben keresztül a Koreai-félsziget irányába akart-e tovább utazni az Üjijoldan szervezet tagjaival.

Három héttel később, 1923 januárjában ugyanis az Üjijoldan bombatámadást hajtott végre a gyarmati Koreában. Mint említettük, egy Kim Szang Ok nevű függetlenségi harcos Szöul belvárosában, a központi Csongno kerület rendőrkapitányságánál hozott működésbe egy polgépét. Kim Szang Ok sikeresen elrejtőzött ugyan, de öt nappal később a japán rendőrség megtalálta a rejtékhelyét, és hajtóvadászatot indított az elfogására. Kim először a Namszan hegyre menekült, majd a Hjodzse kerület egyik házában barikádózta el magát. Pár nappal később több száz rendőr ostromolta meg az épületet, Kim Szang Ok pedig öngyilkos lett.

A LEGENDA MÖGÖTT ÁLLÓ VALÓS SZEMÉLY

Úgy tűnik tehát, hogy Magyar Gábor megfelel valamennyi keresési feltételnek. Születési anyakönyvi kivonatának a Magyar Nemzeti Levéltárban fennmaradt másolata szerint Magyar Gábor (teljes nevén Magyar Gábor József) 1896-ban született Selmechányán. A kutatás során nem találtam konkrét információkat az első világháborús katonai szolgálatával kapcsolatban, de úgy tűnik, hogy a 44. közös gyalogezredben szolgált. Egyetlen fennmaradt önéletrajza szerint – amit évtizedekkel később hivatalos célokra készített –, az első világháború idején szakaszparancsnoki beosztást betöltő géppuskás volt, 1915 áprilisában a lengyel–ukrán Brody térségében sebesülten hadifogságba esett, felépülését követően a troickoszavszki fogolytáborba szállították, ahonnan évek múltán Mongóliába szökött tovább.³³ Magyar Gábor későbbi életéről csak korlátozottan állnak rendelkezésünkre információk: 1929 nyarán feleségül vett egy Sanghajban élő orosz özvegyasszonyt, és megkezdte békés polgári életét.³⁴ Másfél évvel később, 1930 decemberében egy Parragh Tibor nevű magyar hadifogoly hazatért Sanghajból, és a magyar újságíróknak megemlítette, hogy még mindig sok egykori magyar hadifogoly tartózkodik Sanghajban. A megemlített személyek között volt Magyar Gábor is, aki az újságciikk szerint üdvözlét küldött hűgának, a Budapesten élő Magyar Zsófiának. Mindezek után, 1931 márciusában a budapesti rendőr-főkapitányság kihallgatásra idézte be a fogászati asszisztensként dolgozó nőt.³⁵ A rendőrségi jelentés szerint a nő azt közölte, hogy időnként leveleznek a bátyjával, aki szerelőként dolgozik különböző sanghaji gyárakban. A férfi címe a következő volt: 125. Boone út, Sanghaj.³⁶ A tokiói magyar követség fennmaradt dokumentumaiból kiderül, hogy a férfi Sanghajban a helyi magyar kolónia oszlopos tagja lett, és sikeres mérnökként dolgozott különböző vállalatoknál. Amikor a második világháború alatt a japán csapatok megszállták Sanghaj nemzetközi részét, Magyar Gábor komoly atrocitásokat szenvedett el a japán katonai hatóságok részéről, de úgy tűnik, hogy az incidensnek nincs köze a férfi valószínűsíthető múltjához.³⁷

³² Levél Hsu Yuan részére. Készült 1922. december 22-én.

³³ Magyar Gábor egyetlen ismert önéletrajza, készült 1943. április 15-én.

³⁴ Magyar Gábor és Klavdia Georgievna házassági okiratai.

³⁵ A Magyar Királyi Államrendőrség budapesti főkapitányságának jegyzőkönyve Magyar Zsófia 1931. március 12-i kihallgatásáról.

³⁶ Uo.

³⁷ Jegyzőkönyv. Felvetetett a Magyar Egyesület irodájában 1942. augusztus 7-én délelőtt 10 órakor.

Mint említettük, a japán gyarmati uralom alóli felszabadulást követően Kim Von Bong a Koreai-félsziget északi részére távozott, ahol a kommunista rezsim fontos tagja lett. Nincs nyoma azonban annak, hogy Kim akár egyszer is beszámolt volna az 1950 áprilisában létrejött phenjani magyar külképviselet munkatársainak arról, hogy a „sanghaji időkben” együtt dolgozott egy magyar bombaszakértővel. Kim később a KNDK munkaügyi minisztereként tevékenykedett, és 1955 áprilisának elején személyesen is ellátogatott Magyarországra egy észak-koreai delegáció tagjaként, amely részt vett a német megszállás alóli felszabadulás 10. évfordulójának ünnepein. Az utazást megelőzően Szarvas Pál phenjani magyar nagykövet vacsorára invitálta a delegáció tagjait, amire 1955. március 21-én este 7 órakor sor is került. Az összejövetelen részt vett Csve Csang Ik miniszterelnök-helyettes, Kim Von Bong és az éppen Phenjanban tartózkodó An Jong budapesti nagykövet is. E sorok írója gyakorló diplomataként tökéletesen tudja, hogy az ilyen jellegű vacsorák alkalmával szóba kerülnek a két távoli nép barátságát és kapcsolódását bizonyító anekdoták, de – a Magyar Nemzeti Levéltárban őrzött külügyi feljegyzés szerint – a beszélgetés során Kim Von Bong egy szót sem mondott egykori magyar ismeretségéről. Szó esett ugyan a koreai és a magyar nép történelmének hasonlóságáról, a két nyelv szerkezetének párhuzamairól, de alapvetően Csve Csang Ik miniszterelnök-helyettes vitte a szót, Kim Von Bong pedig hallgatag maradt.³⁸

A delegáció végül két nappal később, egy menetrend szerinti repülőgép fedélzetén indult el Phenjanból, majd csaknem egy héttel később, 1955. április 1-jén érkeztek meg Budapestre.³⁹ Miként a korabeli sajtóból kiderül, valamennyi szocialista ország küldöttsége az állami ünnepek mellett részt vett a budapesti szovjet nagykövetség fogadásán is; a *Szabad Nép* című pártlap összefoglalója megemlítette, hogy Kim Von Bong nem csupán miniszteri minőségében volt az eseményen, hanem a KNDK Népi Köztársasági Pártjának vezetőjeként is.⁴⁰ A korabeli cikkekben és külügyi feljegyzésekben azonban egyetlen szó sem szerepel arról, hogy Kim Von Bong bárhol is említést tett volna egykori magyar harcostársáról.

NEM „HAPPY END” A BEFEJEZÉS – KIM VON BONG ÉS PAK THE VON ÉLETÉNEK TOVÁBBI ALAKULÁSA

Az észak-koreai kormánydelegáció végül 1955. április 9-én utazott el Magyarországról.⁴¹ Miként a phenjani magyar külképviselet jelentéséből kiderül, a delegáció 1955. április 16-án érkezett meg egy menetrend szerinti repülőgép fedélzetén Phenjanba, a magyar nagykövetség ideiglenes ügyvivője pedig nem sokkal később vacsorát adott tiszteletükre. Az összejövétel során lehetőség nyílt a Magyarországon szerzett tapasztalatok és benyomások megosztására. Bár ezúttal is Csve Csang Ik miniszterelnök-helyettes beszélt a legtöbbet, méltatva a magyar nép életszínvonalát és kultúráját, de végül Kim Von Bong is szóhoz jutott. A munkaügyi miniszter azonban kizárólag arról beszélt, hogy nagy hatást gyakoroltak rá a magyar üzemek és azok szociális intézményei, így például az üdülők. Kim hozzátette, hogy sokat tanult, és reméli, hogy a látottakat a koreai viszonyok között is fel tudja majd használni. A jelentés tanúsága szerint ekkor Csve Csang Ik miniszterelnök-helyettes közbeszólt, hogy majd kötelezni fogják Kimet arra, hogy a látottakat felhasználja. A jelentés szerint Csve Csang Ik megjegyzése „főleg

³⁸ Szarvas Pál phenjani nagykövet 1955. március 24-i jelentése.

³⁹ A koreai kormányküldöttség... 1955, 1.

⁴⁰ Fogadás a szovjet nagykövetségen... 1955, 1.

⁴¹ Elutazott a koreai... 1955, 1.

tréfás” volt, ugyanakkor azért lehet belőle következtetni azokra a törésvonalakra, amelyek a KNDK vezetésében abban az időszakban húzódtak.⁴² A miniszterelnök-helyettest aztán 1956 őszén „frakciós magatartása” miatt eltávolították a hatalomból, előbb egy sertéstelep igazgatójának nevezték ki, majd pedig bebörtönözték és kivégezték.⁴³ A híres függetlenségi harcost, Kim Von Bongot 1958-ban érték utol a belső tisztogatások, halálának pontos körülményei jelenleg még nem ismertek.

Ekkoriban Magyar Gábor már halott volt. Az elérhető archív dokumentumok szerint a férfi és felesége 1949 áprilisában Sanghajban kiállított útlevellel Európába utaztak, majd 1949 végén Brazília nápolyi konzulátusán beutazó vízumot kérvényeztek a dél-amerikai országba.⁴⁴ Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a pár akkor hagyta el Sanghajt, amikor a kínai polgárháború kimenetele már világossá vált, leegyszerűsítve pedig azt is mondhatnánk, hogy a kommunizmus elől menekültek Brazíliába. Ez ismét közvetett magyarázatot ad arra, hogy miért szakadt meg a kapcsolat „Mádzsárü” és a kommunista eszmék iránt mélyen elkötelezett Kim Von Bong között. A magyar férfi és orosz származású felesége 1950 januárjában Nápolyban megkapták a brazil vízumokat, azonban nem sokáig tudták élvezni új életüket a dél-amerikai országban. Magyar Gábor 1953 decemberében Rio de Janeiróban egy kórházi műtét során veszítette életét, földi maradványait a petropolisi temetőben helyezték örök nyugalomra.⁴⁵ A férfi özvegye 1956 januárjában az Egyesült Államokba emigrált, ahol a kaliforniai San Pedróban telepedett le. Az asszony jócskán túlélte a férjét, 1971 októberében halt meg, földi maradványait pedig Indianapolisban temették el.⁴⁶

Végezetül felvetődhet a kérdés, hogy mi a helyzet Park Tae-won íróval, akinek *Jakszankva Üjoldan* című könyve az első számú forrás „Mádzsárü” létezésével kapcsolatosan. Vajon Pak The Von, aki 1950-ben szintén Észak-Koreába távozott, miért nem beszélt erről a „magyar vonatkozásról” a phenjani külképviselet munkatársainak? Ennek oka elsősorban az észak-koreai belső viszonyokban keresendő: a koreai háború időszakában erre nem igazán nyílt lehetőség, majd a dél-koreai származású kommunisták elleni koncepciós perek következtében Pakot mezőgazdasági munkára irányították. 1955 és 1960 között a Dél-Phjongan tartománybeli Kangso vidékén egy mezőgazdasági termelőszövetkezetben dolgozott; távolléte idején pedig könyvének főszereplőjét, Kim Von Bongot is elértek a belső tisztogatások. Pak megromlott egészséggel bár, de később visszatért a KNDK irodalmi életébe, az ország elismert történelmiregény-szerzője lett, de akkor már nem volt ildomos arra a könyvre emlékezni, amiben a hatalomból eltávolított Kim Von Bong és a rejtélyes magyar bombaszakértő kapcsolata szerepelt.

PUBLIKÁLT FORRÁSOK

- Chwaściński, Bolesław: *Z dziejów tatarnictwa*. Sport i turystyka, Warszawa, 1979.
- Csoma Mózes: *Korea története – a két koreai állam történelemszemléletének összehasonlításával*. Antall József Tudásközpont, Budapest, 2021.
- Forbáth László: *A megújhodott Mongólia*. Franklin Társulat, Budapest, 1934.

⁴² Dr. Keresztes László phenjani ideiglenes ügyvivő 1955. április 20-i jelentése.

⁴³ Csoma 2021, 193–197.

⁴⁴ „Rio de Janeiro, Brazil records,”... 2025. Köszönet Jurászik Bálintnak az információért.

⁴⁵ Uo.

⁴⁶ Klavdia Magyar. Köszönet Jurászik Bálintnak az információért.

- Pach Zsigmond Pál et al. (szerk.): *Magyar internacionalisták Szibériában és a Távol-Keleten, 1917–1922*. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1978.
- Park Tae-won: *Yaksangwa Uiyoldan*. Kiphunsem, Seoul, 2015.
- Yang Ji-son: *Honggariin „Majaru’wa hanguk tongripundong. (A magyar „Mádzsárü” és a koreai függetlenségi mozgalom.)* In: *Hangukka Honggari tongripundongui kiokkva kyocha*. (Korea és Magyarország függetlenségi mozgalmainak emlékezete és azok metszéspontjai.) Dankook University, Yongin, 2019.

ÚJSÁGCIKKEK

- A koreai kormányküldöttség érkezése. *Szabad Nép*, 1955. 04. 02.
- Beszámoló és filmvetítés Mongóliáról. *Dunántúli Napló*, 1955. 03. 13.
- Elutazott a koreai kormányküldöttség. *Szabad Nép*, 1955. 04. 10.
- Fogadás a szovjet nagykövetségen a Szovjetunió kormányküldöttségének tiszteletére. *Szabad Nép*, 1955. 04. 02.
- Hazájától távol. *Brassói Lapok*, 1987. 07. 17.
- Kregczy Tibold gépészmérnöki oklevele elveszett. *Budapesti Közlöny*, 1935. 12. 03.

ARCHÍV FORRÁSOK A MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁRBÓL

- A Magyar Királyi Államrendőrség budapesti főkapitányságának jegyzőkönyve Magyar Zsófia 1931. március 12-i kihallgatásáról. K 73 T12-HF-M-974.
- Bestätigung, 1922. január 23. Hollandia sanghaji főkonzulátusának magyar állampolgárookra vonatkozó iratai, 1917–1940. 1. cs. HU-MNL-OL-K 672.
- Ideiglenes útlevél Magyar Gábor számára. Kiállítva 1922. február 6-án. A magyar érdekeket képviselő sanghaji holland főkonzulátus dokumentumai, 1917–1940. 1. cs. HU-MNL-OL-K 672.
- Jegyzőkönyv. Felvetetett a Magyar Egyesület irodájában 1942. augusztus 7-én délelőtt 10 órakor. HU-MNL-OL-K 103 Tokiói követség, 1939–1944.
- Dr. Keresztes László phenjani ideiglenes ügyvivő 1955. április 20-i jelentése. MNL XIX-J-14 6. doboz 50–159.
- Levél Hsu Yuan részére. Készült 1922. december 22-én. A magyar érdekeket képviselő sanghaji holland főkonzulátus dokumentumai, 1917–1940. 1. cs. HU-MNL-OL-K 672.
- Magyar Gábor egyetlen ismert önéletrajza, készült 1943. április 15-én. HU-MNL-OL-K 103 Tokiói követség, 1939–1944.
- Magyar Gábor és Klavdia Georgievna házassági okiratai. Kiállítva 1929. július 27-én. A magyar érdekeket képviselő sanghaji holland főkonzulátus dokumentumai, 1917–1940. 1. cs. HU-MNL-OL-K 672.
- Szarvas Pál phenjani nagykövet 1955. március 24-i jelentése. MNL XIX-J-14 6. doboz 50–159.

ARCHÍV FORRÁS A HADTÖRTÉNETI LEVÉLTÁRBÓL

- Kregczy Tibold minősítési lapja. HM HIM HL AKVI 1952, 5.

TOVÁBBI ONLINE FORRÁSOK

- Klavdia Magyar. United States, Index to Alien Case Files, 1940–2003. 10488106.
- „Rio de Janeiro, Brazil records,” Family Search images, image 28 of 203; Arquivo Nacional de Brasil (Rio de Janeiro), Image Group Number: 004915887, 2025. 06. 05. www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-95B9-9GKN?view=index (Letöltés időpontja: 2025. 11. 20.)
- „Rio de Janeiro, Brazil records,” Family Search images, image 54 of 203; Arquivo Nacional de Brasil (Rio de Janeiro), Image Group Number: 004910461, 2025. 06. 06. www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-G5YW-LM6?view=index (Letöltés időpontja: 2025. 11. 20.)

Hamarosan a Zrínyi Kiadó kínálatában...

